Eklektika modernā interjera gaismā

Pēteris Uzkalns
Foto: AS Būvuzņēmums Restaurators un arhitektes Līgas Gailes arhīvi

19. un 20. gadsimta mijā Rīga strauji attīstījās kā industriāla pilsēta, līdz ar to tajā ievērojami pieauga iedzīvotāju skaits. Laika periodā no 1880. līdz 1930. gadam pilsētā tika uzbūvētas apmēram 300 dažāda lietojuma ēkas.

Daļa no šīm celtnēm bija dzīvojamie nami – gan turīgākiem, gan mazāk turīgiem rīdziniekiem. Tāpat kā paši rīdzinieki, arī šo namu arhitektūra bija ļoti daudzveidīga, sākot no vienkāršām koka celtnēm priekšpilsētā, kurās lielākoties mitinājās strādnieku šķiras pārstāvji, līdz tobrīd mūra arhitektūrā dominējošajiem jūgendstila un eklektisma stila namiem Rīgas centrā, ko apdzīvoja turīgākie pilsētnieki.

Skaidrs ir viens – to, kas tolaik bija norma un «būvniecības standarts», šodien uzskata par vērtību, kas jāsaglabā un jāatjauno. Līdz ar to par namu, kā arī pilsētas arhitektūras atjaunošanu kopumā runā un raksta daudz, taču lielākoties tie ir stāsti par dažādu sabiedrisko ēku fasādēm – to, ko garāmgājēji redz no ielas. Daudz retāka ir iespēja ielūkoties apartamentos un sajust laikmeta garu, kas caurstrāvoja Rīgas arhitektūru 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā. Šis stāsts būs tieši par to.

Projekts ar «laikmeta garu»

Starp daudzajām sava laika eklektisma stilā celtajām ēkām 1889. gadā tika uzbūvēts arī arhitekta Jāņa Fridriha Baumaņa projektētais «fon Panderu nams», kas atrodas Rīgā, Antonijas ielā 6. Sākotnēji šī celtne kalpoja kā īres nams, kurā atradās prestiži dzīvokļi. Tagad, pēc atjaunošanas, tā ir mūsdienīga biroja ēka, kurā izvietojusies Latvijas Tiesu administrācija.

Interesantākais projektā ir tas, ka vienlaikus izdevies restaurēt daudzus telpas vēsturiskos dekoratīvos elementus, savienojot tos ar mūsdienīgu un funkcionālu telpu interjera dizainu. Šis darbs paveikts, apvienojot arhitektes Līgas Gailes risinājumus un AS *Būvuzņēmums Restaurators* speciālistu pieredzi.

Arhitekte atzīst, ka šis projekts viņai bijis izaicinājums. Pirmkārt, tāpēc, ka savulaik turīgu ļaužu vajadzībām celtais īres nams laika gaitā pielāgots sabiedriskām vajadzībām, kas nozīmē, ka tajā veikta telpu pārplānošana,

kas ne vienmēr nākusi par labu vēsturisko arhitektonisko vērtību saglabāšanai. Otrkārt, greznajā īres namā katrā stāvā meklēts atšķirīgs dekoratīvo apdares elementu risinājums, kas ievērojami sarežģīja speciālistu darbu.
«Par to, ka namā mitinājās turīgākie rīdzinieki, var spriest kaut vai pēc telpu plānojuma. Katrs no dzīvokļiem aizņēma veselu stāvu, un katrā no tiem bija aptuveni 300 kvadrātmetru liela dzīvojamā platība. Jāatzīst, šāda platība mūsdienās nav pat kurai katrai privātmājai,» stāsta Līga Gaile, uzsverot, ka «pašlaik šī ir administratīvā ēka, līdz ar to tās lietotāja dotais darba uzdevums bija izveidot telpu iekārtojumu noteiktam cilvēku daudzumam».

Ar pietāti pret vēsturisko mantojumu
Arhitekte atklāj, ka, apsekojot telpas Antonijas ielas 6. namā, uzreiz bija skaidrs, ka jāsaglabā un jāatjauno pilnīgi visas vēsturiskās detaļas: krāsnis, griestu karnīzes, kāpņu margas, pildiņu durvis, radiatoru koka paliktņi un kāpņu telpu soliņi.
Savukārt AS *Būvuzņēmums Restaurators* būvdarbu vadītājs Kārlis Treijs uzsver, ka iekštelpu oriģinālais interjers bija «apaudzis» ar padomju laika apdares materiāliem un stilu. Viņš skaidro, ka ēkā sākotnēji, visticamāk, atradušies vairāki funkcionālie un dekoratīvie interjera elementi, kas acīmredzot kādā brīdī demontēti, piemēram, krāsnis vai griestu dekori.
Uz griestiem bija polihromi ģeometriski krāsojuma raksti, kurus, neveidojot no jauna, speciālisti atjaunoja līdz tādai pakāpei, cik tas bija iespējams. «Ir divas restaurācijas metodes – viena, kurā atjauno pilnībā visas detaļas to sākotnējā izskatā, vajadzības gadījumā izgatavojot šīm detaļām kopijas, un otra – vēsturiski saudzīgāka –, kur tikai remontē un protezē zudušās detaļas, atjaunojot tās līdz tādai pakāpei, lai saglabātu to izskatu ar vēsturisko substanci un patinējumu. Šajā ēkā otrā metode tika izvēlēta atsevišķu telpu griestiem, radiatoru paneļiem, krāsnīm un

ieejas durvīm, bet pārējās plaknes remontētas, tās pilnībā atjaunojot,» stāsta Kārlis Treijs.

Kopējais jaunā interjera dizaina un telpu plānojuma risinājums izvēlēts ar maksimālu pietāti pret ēkas vēsturisko interjeru, vēsturiskās detaļas papildinot ar funkcionāla dizaina elementiem (jauniem grīdas segumiem, sienas krāsām, mēbelēm un apgaismojumu). Restaurācijas gaitā ēkas interjera risinājumā saglabātas un atjaunotas gandrīz visas esošās vēsturiskās interjera detaļas (krāsnis, griestu karnīzes, kāpņu margas, pildiņu durvis, radiatoru koka paliktņi, soliņi u. c.).

Kā interjera risinājums katrā stāvā izmantots atšķirīgs melnas krāsas tonis un veidots atšķirīgs grīdas flīžu raksta krāsu salikums. Grīdas flīžu rakstu laukumus arhitekte nolēma veidot darba gaitā, redzot, ka nepieciešams atdzīvināt vienmuļos garos gaiteņus. Funkcionāli tie atrodas pie izejām uz kāpnēm un liftu.

Liels uzsvars likts uz griestu apdari, kur vietām atsegti oriģinālie griestu zīmējumi un saglabāts vecais patinējums. Griesti aiz karnīzēm ir speciāli izgaismoti ar *LED* gaismas līniju jeb lentu palīdzību, kas telpai piešķir īpašu noskaņu.

Interjera atslēga – detaļas!

«Galvenais bija panākt, lai darbu gaitā saglabātu visas vēsturiskās detaļas tādā apdarē, kāda ir redzama pašlaik. Lai arī varētu šķist, ka tas varbūt nerada taustāmu funkcionālu pievienoto vērtību, tomēr šīs detaļas veido kopskatu un tieši tāpēc ir svarīgas,» stāsta Līga Gaile. Arhitekte skaidro: sākotnēji uz papīra projektētais darba gaitā bija jāmaina un jādetalizē, izmantojot dažādus arhitektoniskos risinājumus, taču tas bija tā vērts, jo rezultātā uzdevums kopumā ir realizēts pilnā apjomā. «Es pat varētu teikt, ka paveiktais pārsniedz gaidīto,» teic Līga Gaile.

Nama gaiteņos arkās saglabāts oriģinālais ķieģeļu mūris, kas kombinēts ar melnas krāsas sienām. Turklāt vienā vietā vēsturiskās koka durvis izmantotas nevis kā funkcionāls telpas elements, bet gan kā dekors pie sienas. Kā uzsver arhitekte, šāds risinājums izvēlēts, pārplānojot atsevišķas

EKOTEH
BŪVE

- Celtniecība un rekonstrukcija
- Vēdināmo fasāžu un jumtu izbūve
- Sendvičpaneļi un to montāža
- Energoefektīva siltināšana
- Industriālo siltumnīcu būvniecība

Atlasa iela 7a, Rīga, LV 1026
Tālr.: +371 67796154
Mob. tālr.: +371 29536561
E-pasts: info@ekoteh.lv
www.ekoteh.lv

Uzziņai
Jānis Fridrihs Baumanis (1834–1891) ir pirmais latviešu izcelsmes arhitekts, kas ieguvis akadēmisko izglītību. Viņš kopumā projektējis vairāk nekā 150 ēku, vairākas pareizticīgo baznīcas Vidzemes guberņā un bijis pazīstams ar savām celtnēm Rīgā, Bulvāru loka rajonā. Arhitekta ievērojamākie projekti ir Rīgas apgabaltiesas ēka (Brīvības bulvārī 34, celta 1888. gadā), Valsts Banka (Pils ielā 12, celta 1877. gadā) un Rīgas Cirks (Merķeļa ielā 4, celts 1889. gadā), kā arī estrādes pirmajiem trim Dziesmu svētkiem (1873., 1880. un 1888. gadā).

telpas, līdz ar to dažas durvju ailes aizdarītas, bet pirmā stāva gaitenī vienas aiztaisītās ailes priekšā pieliktas tās pašas durvis, iepriekš gan noņemot tām visus krāsas slāņus. «Durvis uz nekurieni» – tā viņa sauc šo risinājumu, piebilstot, ka tas lieliski papildina interjeru.

Darbu procesā atsegtas arī ķieģeļu mūra ailes. Restauratoru ideja bijusi tās tādas arī atstāt. Tas izdarīts, panākot vizuālo efektu, kas lieliski iekļaujas kopējā telpas dizaina risinājumā. «Ķieģeļu mūris noteikti nebija eksponēts vēsturiskajā interjerā, bet, tā kā mūsdienās mūris pats par sevi jau ir retums, nolēmām to izcelt,» skaidro Līga Gaile.

Objektā ir arī vairākas elegantas vēsturiskās podiņu krāsnis un viens ļoti skaists kamīns. Šīs krāsnis, lai arī pilnībā atjaunotas, patlaban nefunkcionē, jo tad nāktos pilnībā pārveidot arī visu dūmvadu sistēmu. AS *Būvuzņēmums Restaurators* valdes priekšsēdētājs Mareks Mamajs stāsta, ka tolaik, kad šo namu cēla, tādas krāsnis un arī kamīns netika uzskatīti par kaut ko īpašu, taču šodien jebkurai vēsturiskai ēkai šādas krāsnis, līdzīgi kā citas interjera detaļas, ir īpašas, jo bieži vien tās ir vienīgās saglabātās vēsturiskās vērtības. «Padomju laikā daudzas lietas, ko tagad uzskatām par vērtību, neatbilda dzīves redzējumam, tāpēc daudzviet tika demontētas. Šodien mēs to visu atkal meklējam, atsedzam un atjaunojam,» skaidro Latvijas vecākā restaurācijas uzņēmuma vadītājs.

Restaurējot vēsturiskās krāsnis, tām noņemti visi laika gaitā uzkrātie krāsu slāņi, atklājot to pirmatnējo apdari, kas izrādījās māla podiņi. «Katrs podiņš tonāli ir nedaudz atšķirīgs, bet kopumā sasniegts gaidītais efekts,» šādu risinājumu pamato Līga Gaile, uzsverot, ka šis ir labs veids, kā radīt harmoniju starp telpas «parasto un tīro apdari», kā arī tās vēsturiskajām detaļām. «Lai to panāktu, krāšņu apdarē ieguldīts ārkārtīgi liels – vairākus mēnešus ilgs – restauratoru darbs, kur atsevišķi speciālisti strādāja burtiski kā juvelieri,» piebilst arhitekte.

Viena no interesantākajām detaļām, kas piesaista uzmanību «fon Panderu nama» interjeram, ir tā, ka dažādās telpās un dažādos stāvos karnīžu ornamenti ir ļoti daudzveidīgi. Tie it kā ieturēti vienotā stilā, taču, ieskatoties uzmanīgāk, redzams, ka ornamenti ir atšķirīgi. «Veidot detaļām bagātu interjeru tolaik bija norma,» skaidro Līga Gaile, norādot, ka, visdrīzāk, tas bija mēģinājums katrā stāvā panākt nedaudz atšķirīgu interjera dizainu. «Nevar noliegt, ka funkcionāls ir arī Purvciema bloku mājas dzīvoklis, bet sajūta, atrodoties vēsturiskā interjerā, kas izveidots ar tam laikam ierastu ornamentu un dekoru daudzumu, noteikti ir citāda,» velkot paralēles ar mūsdienām, teic arhitekte.

Pacietību atalgo rezultāts

Liels izaicinājums, strādājot pie šā projekta, bija samērot budžeta iespējas ar sākotnējo ieceri. «Uzsākot darbus, radās papildu izmaksas, piemēram, nācās remontēt jumtu,» skaidro Mareks Mamajs, piebilstot, ka visi restaurācijas darbi prasa noteiktu laiku un tos nevar pasteidzināt, jo tas ir filigrāns roku darbs. Kopā vispārceltnieciskie darbi, inženiertīklu maiņa un restaurācija prasīja gadu. «Lai iegūtu šādu rezultātu, jau sākotnēji jārēķinās, ka būs nepieciešams laiks,» skaidro AS *Būvuzņēmums Restaurators* valdes priekšsēdētājs, «bet tas pilnīgi noteikti atmaksājas.»

Arī arhitektei ir prieks par to, ka, redzot rezultātu, pasūtītājs ir apmierināts. Saņemts ļoti daudz labu atsauksmju no cilvēkiem, kuri šajā ēkā strādā un pabijuši tur pirms atjaunošanas darbiem: «Ēka ir ieguvusi jaunu skatu, jaunu un pavisam citu enerģiju, un tas ir vislabākais rezultāts!»

Līgai Gailei darbs pie šā objekta bijusi arī pirmā sadarbība ar AS *Būvuzņēmums Restaurators* speciālistiem. To vērtējot, viņa atzinīgi izsakās par restauratoru darbu un arī to, cik būtiska ir savstarpējā izpratne un gaumes izjūta. «Strādājot šajā objektā un vērojot darbu tehnoloģiju, kā arī izmantotos risinājumus, es iemācījos daudz ko jaunu,» neslēpj arhitekte.

Savukārt Mareks Mamajs, rezumējot paveikto darbu «fon Panderu namā», piebilst, ka vēlētos, lai arī citu līdzīgu vēsturisko ēku īpašnieki savus namus atjaunotu ar pietāti pret to vēsturisko un oriģinālo izskatu ne tikai no ārpuses, bet arī iekšienē: «Arī gadījumos, kad ir ierobežots budžets, iespējami ļoti veiksmīgi risinājumi, kuros var savienot mūsdienīgu interjeru, interesantus gaismas risinājumus ar ēkas vēsturiskajām detaļām, lai panāktu tikpat skaistu rezultātu, kāds tika gūts šajā projektā.» BI